

Exalted Emunah

פרשת חקת תשפ"ד

1 / NUMBERS

PARASHAS CHUKAS

20 / 9-13

2

The thrust of the verse is that if they had had sufficient faith and continued to *speak*, water would have come from the proper rock and God's Name would have been sanctified, for the entire assembly would have drawn the intended lesson that "if a rock, which does not speak or hear, and that does not need sustenance, carries out the word of God, then surely we should do so" (ibid.).

According to Ramban, however, Moses and Aaron were surely not lacking in personal faith. Rather, the phrase should be rendered *because you did not cause them to believe in Me*, for if Moses had carried out his charge correctly, he would have infused the onlookers with faith in God.

⁹ Moses took the staff from before HASHEM, as He had commanded him. ¹⁰ Moses and Aaron gathered the congregation before the rock and he said to them, "Listen now, O rebels, shall we bring forth water for you from this rock?" ¹¹ Then Moses raised his arm and struck the rock with his staff twice; abundant water came forth and the assembly and their animals drank.

¹² HASHEM said to Moses and to Aaron, "Because you did not believe in Me to sanctify Me in the eyes of the Children of Israel, therefore you will not bring this congregation to the Land that I have given them." ¹³ They are the waters of strife, where the Children of Israel contended with HASHEM, and He was sanctified through them.

5 Feasts of Faith - R. Wolfson (SH)

When Miriam Haneviah passed away, the well which had been granted in her merit dried up. In desperation, the Jews demanded water from Moshe Rabbeinu. Hashem told him to speak to the rock to tell it to give water. Instead, in what is known as *chet Mei Merivah*, the sin of the Waters of Strife, Moshe Rabbeinu hit the rock, which then gave water. For that, Hashem did not allow him to enter Eretz Yisrael.

The commentators labor to figure out what Moshe Rabbeinu's sin in hitting the rock could possibly have been. The Ohr HaChaim brings down ten explanations, refuting each of them, and then offers his own. Later *meforshim* demonstrate that his explanation is also lacking. This is because

Moshe Rabbeinu's sin is bigger than all of our *mitzvos*.

While any explanation offered to explain *chet Mei Merivah* will not satisfy, it will teach us a valuable lesson. So here we offer ours:

6 THE SABBATH SHIUR - R. Miller (SH)

346

did not believe in Me [and did not] sanctify Me in full view of the Children of Yisrael, you will therefore not bring this congregation to the land that I have given to them."⁵⁹

Reading this account of events, it is difficult to identify the sin which Moshe perpetrated. Rashi explains that the fault lay in Moshe's disobedience of God's word. Commanded to speak to the rock, he had no right to lift his staff and deliver a blow. Through this action, a sanctification of God's Name was forestalled. For, were the people to have received water through an act of speech, a moral lesson would have been conveyed to the Children of Yisrael. The nation would have witnessed an object performing its Creator's will voluntarily; threats and physical force rendered unnecessary. This lesson could have been extrapolated and applied to themselves, each person meditating on how his Creator's will should ideally be performed — not as a response to threats or violence, but with a willingness to obey even spoken commands. The potential for this heightened spiritual awareness was aborted upon the impact of staff on stone.

• The Rambam takes a different stance to that of Rashi, suggesting that the sin lay in Moshe's exclamation of displeasure, and the derogatory term he applied to the Jewish People: "Listen now, you fools!"

3 מהו שאמר הקב"ה למשה ולאהרן "יען אשר לא האמנתם בי להקדישני", מדוע זה נקרא חוסר אמונה, ומפני מה דיבור נקרא יותר "להקדישני" מאשר הכאה והלא שניהם זה אותו דבר, מה לי הכאה ומה לי דיבור.

ה. משה ואהרן נענשו שלא יכנסו לארץ ישראל וכך אמר להם הקב"ה "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם". ונראה מלשון הכתוב הזה כי ישנה שייכות ממשית בין החטא ובין העונש, וגם דרכו של הקב"ה תמיד להעניש במדה כנגד מדה, ואם כן צריך להבין היכן יש בעונש זה שלא יכניסו את בני ישראל לארץ, מדה כנגד מדה על מה שהיכו את הסלע ולא דיברו אליו.

ידועים דברי הגאון רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל שכתב בספרו **נפת החיים**, (שער ג' פרק יב) וזה לשונו: "ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר ולבטל מעליו כל דינין ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו ולא יעשו שום רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר ה' הוא האלקים האמיתי ואין עוד מלבדו יתברך שום כח בעולם וכל העולמות כלל, והכל מלא רק אחדותו הפשוט יתברך שמו, ומבטל בלבו ביטול גמור, ואינו משגיח כלל על שום כח ורצון בעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ברוך הוא, כן יספיק הוא יתברך בידו שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל."

4 אין עוד מלבדו

Rabbeinu Chananel highlights a grammatical nuance which, in his view, encapsulates Moshe's sin. — **נוציא לכם מים** — "Shall we bring forth water." With these words, Moshe suggests that he has some power through which water will be forthcoming. In a subtle way, Moshe attributes some strength to himself, somewhat equating himself with God, Who alone has the power to perform miracles and wonders.

Moshe hit the rock not once but twice. It is this action which the Ramban underlines as being Moshe's misdemeanor.

Let us recall a fundamental principle of Rav Dessler's which will guide us in elucidating this enigmatic episode. A multitude of different hues emanate from a single white light. Each color reveals

another dimension of the original white, for all were originally contained therein. To divorce the individual color from other colors would be to confine the all-encompassing white, failing to reveal all that the white contains, the multifarious hues therein. Similarly, taking each explanation divorced from every other confines the ultimate truth, not leading one to a full explanation, not leading one to discover the underlying white light from which every subtle tint emanates. To reach the fundamental truth, each piece of the jigsaw must be related to every other, thus completing the overall picture. Each explanation thus reveals another facet of one panorama, of one truth. Utilising this principle, let us construct the broader picture through a closer examination of the explanations recounted above.

The Ramban posits that Moshe's sin lay in hitting the rock twice:

והאמת כי הענין סוד גדול מסתרי התורה. כי בראשונה אמר לו הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב, והכית בצור. יאמר כי שמו הגדול על הצור בחורב שהוא כבוד ה' האש האוכלת בראש החר. ובעבור כן לא הכה אלא פעם אחת ויצאו מים רבים. אבל בכאן לא פרש לו כן והסכימו שניהם להכות בצור פעמים. והנה זה הטא. ועל כן אמר לא האמתם בי לשום אמונה בשמי. ובאמונה יעשה הנס.⁶⁰

To paraphrase:

This matter contains great secrets. Originally, while at Chorev [Mount Sinai], the people requested water, and Moshe was instructed to hit the rock, a rock upon which was manifest the glory of God. Moshe hit the rock once, and an abundance of water issued forth. In our incident, Moshe was not informed of how many times he should strike the rock. Moshe and Aharon therefore concluded that they should hit the rock twice. This was their sin — they lacked complete faith in God, for had they had complete faith, a miracle would have transpired.

Rabbi Bloch of the Telshe Yeshiva, explains this comment in his work *Shiurei Da'ath*. Water, streaming from a rock after one blow,

will be recognised as the result of a miracle. In contrast, if a rock is struck twice, and only then does water gush forth, one is more inclined to believe that the force in hitting the rock was the cause of the life-sustaining flow. The miracle is thought to have been prompted by an outside factor, through the impact of staff upon stone.

9

With the following explanation of the Seforno, a new perspective of all of the above approaches to this incident is gained. In his explanation, Seforno delineates three categories of miracles.

To paraphrase:

The first class of miracle is termed as hidden miracles. An example of this is rainfall, which appears to be a natural process, with no relation to prayer. Similarly, being cured of a malady can be viewed as a natural course of events, ignoring the fact that it is God Who is the True Healer.

The second type of miracle is clearly recognizable as such, not being obscured as in the previous category. However, this miracle will occur only after certain actions have been performed. An example of this type of miracle is found where Moshe's staff was transformed into a serpent — something which occurred only after Moshe had thrown it on the ground.

Similarly Elisha, when performing the miracle of resuscitating a dead child, performed extensive actions resembling a normal method of resuscitation as precursor to the actual miracle.

The third type of miracle is open and manifest to all and is not preceded by any actions. Prior to its performance, however, an agent must speak.

Among the three categories, a fundamental distinction can be discerned. When a miracle is obscured by the mask of nature, the onlookers do not recognise the miracle that has taken place, being unworthy of experiencing an open miracle. When a miracle is preceded by a physical action, the onlookers behold not only the greatness of the miracle, but they view the agent with an added awe and reverence, believing that the agent played some part in the extraordinary event. God desired that the water required at this point result from the third, not the second type of miracle. In this third case, no action is performed by the agent, and the people are awed directly by the greatness of God. If the water had resulted from the third type of miracle, the people would have been impressed by Him Who sent Moshe, Moshe himself having almost no part in the miracle. No additional respect for Moshe would be incumbent upon the nation as a result of the third type of miracle.

עבודת פרשת חקת עבודה רבו

להלן אחרי הנסים של נחל ארנון, כתיב או ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה. כבר בדקנו המפרשים (עי' רש"י סק'), שהשירה הזאת על טובת הבאר, היא ראו לפני ישראל לשיר מתחלת ארבעים שנה, כאשר הקב"ה הוציא להם מים בראשונה מן הסלע, או עכ"פ כאשר חזרה להם הבאר אחרי מיתת מרים, ולמה המתונו צוה עד הנה, כאשר הבאר ירד עמם לנחל ארנון.

וברתבו נספדים הק' צוה, כי כאשר משה רבינו הוציא מים מן הסלע בראשונה על ידי הכאה, כמו שכתוב בפרשת בשלח (ו' ו) והכית בצור וילאו ממנו מים ושתה העם, סברו בני ישראל שטבע זה הוטבע בסלע מתחלת הבריאה, שכאשר מכים בו הוא מוציא מים לפעמים, וכן כאשר עשה כן אחר מיתת מרים, לא היתה זאת חידוש בעיניהם, ולכן לא שרו על זה שירה לה'. ועתה ראה הקב"ה לעשות נס לבני ישראל, להוציא להם מים על ידי דיבור, אשר בני ישראל יכירו להדיא שזה שנינו הטבע, וזה יגרום התפעלות בלבם, ומתוך ההתפעלות שבלבם יתעוררו ללמד קל וחומר, מה סלע שאינו מדבר ואינו

שומע מקיים דבורו של מקום, קל וחומר אנו צריכין לשמוע בקול ה'. כי לא היתה החכלית שילמדו הק"ו בלימוד בעלמא, אלא שילמדוהו מתוך התפעלות שבלבם, באופן שילמדו הק"ו יציאם ליראה את ה' ביתר שאת. ואז היו מתעוררים לשיר שירה גם על טובת הבאר.

ובין שמה וזהו לא עשו כן, אלא הוציאו את המים מן הסלע על ידי הכאה, שהיתה כבר בעיני בני ישראל כמו טבע, לא צאה התפעלות זו בלבם, וממילא לא נתעוררו ליראה את ה' על ידי לימוד הקל וחומר, וגם לא נתעוררו אז לשיר שירה על הבאר. עד שהבאר ירד עמם לנחל ארנון, וראו על ידה נס ופלא, היאך הקב"ה הוציא מים האמוריים למעלה מדרך הטבע, שממך נס זה, נתעוררו לחשוב, שכל טובת הבאר היא נס למעלה מן הטבע, ונתעוררו לשיר שירה על ה'.

The Seforno elaborates, applying his principle to our incident. He states that Moshe and Aharon lacked complete conviction in the worthiness of the people to experience the third type of miracle, where no action at all is involved. The people had previously expressed their dissatisfaction with their station in the wilderness, and had expressed a yearning to return to the stagnant, putrid waters of Egypt. Moshe exclaimed, "Listen now, you fools!" He calculated that the people, having expressed this reprehensible desire, were not on a sufficiently high spiritual station to enable them to behold a miracle of this sublime nature. A recognition of the second type of miracle, one involving prior physical action, and the illusion that there is some power which is possessed by the agent, was congruous with their moral position. Some obscurity was required, a haziness

to dim the sharp clarity and shining brilliance of an open miracle. Moshe hit the rock twice, creating the illusion that some part was played by the agent. However, for downgrading the clarity of the miracle, Moshe and Aharon were chastised by God, Who desired that the fuller sanctification of His Name be made, and that an unobscured miracle be performed.

The following illustration should serve to clarify this idea. A picture needs to be secured upon a wall with eight nails. A person enters a large room, the picture positioned on the opposite wall. The man taps the wall, and miraculously, the picture on the opposite wall is secured by the eight nails which are suddenly driven into the wall. A miracle! The whole happening is so supernatural, that whether a tap or a bang are employed by the person is irrelevant. A second scenario: The picture is waiting to be secured upon the wall by the eight nails. The man approaches the picture and bangs just one nail. Wondrously, all eight nails suddenly secure the picture firmly in place. The event is hailed as a marvel. But if the nail were struck twice with a hammer, the supernatural character of the event would be obscured to some degree. One could postulate that the picture was secured through the effective hitting of a nail. The physical action performed is thought to have some bearing on the event.

Through the explanation of the Seforno, the pieces already begin falling into place. Rashi's view, that Moshe's sin lay in striking instead of speaking to the rock, can now be comprehended with added profundity. With this action, Moshe changed the nature of the miracle, placing it into the second category of miracles (as detailed above), instead of the third. This fundamental change was effected due to Moshe's low estimation of the nation's spiritual standing.

The words, "Listen now, you fools," are highlighted by the Rambam as the cause of Moshe's punishment. Feeling that the higher class of miracle would not accord with the nation's spiritual level, Moshe reduced the event's overtly supernatural character and hit the rock, thus preceding the open miracle with a physical action. The view of the Rambam can thus be understood in conjunction with the words of Rashi.

Rabbeinu Chananel provides an additional dimension to the picture we are forming. נוציא לכם מים — "shall we bring forth water." Moshe here attributes to himself some power to produce water. Moshe played an active part in the miracle, in a manner deemed inappropriate by the Almighty. An allusion to this interpretation can be found in the words of the Seforno, as he describes the second category of miracles, in which an agent's actions precede the performance of a miracle.

The Ramban's interpretation, that Moshe's sin lay in hitting the rock twice, is but another hue emanating from the one white light. Hitting something twice, as opposed to once, leads one to believe that the actions of the agent have some bearing on the final outcome, thus cloaking the clarity of the miracle.

All four interpretations lie in the words of the Seforno; each, however, must be meditated upon with profundity, so that the complete picture is evident, so that the light is not reduced and confined. Until the complete picture is assembled, each opinion represents only part of the truth, only a shard of the true, magnificent construc-

It was because of his actions in the incident in our parashah, that Moshe was precluded from leading his flock into the Land of Israel. A distinction between the level of Moshe's leadership and the level upon which Yehoshua led the people while in the Promised Land, is clear from the following verses:

Moshe eschewed guidance through a messenger, requesting the direct supervision of the Almighty, and exclusively God's constant guidance. In contrast, Yehoshua accepted the aid which the angel

offered, a level once removed from that which Moshe enjoyed. The guidance of Moshe can be said to mirror miracles which are prompted by speech; Yehoshua's leadership corresponded to the class of miracles which are preceded by physical action. Moshe spurned the possibility of seeing any power, even that of an angel, beside the all-encompassing might of the Creator.

However, in his action of hitting the rock, Moshe himself engineered a situation where an intermediary could be credited with playing some part in the unfolding events. His action, in his capacity as an agent, obscured God's direct guiding hand. Previously, Moshe had adamantly refused to lead the people on this lower level. It was after this incident, then, after hitting the rock twice and involving the illusory power of an agent in the performance of a miracle, that Moshe could no longer lead the people. His refusal to countenance any intermediary between God and the Jewish People excluded even him from acting as a mediator. It was Yehoshua, who agreed to the lower level of having an angel as an intermediary, who led the Jewish People over the Jordan into the Promised Land.

The power of messengers and intermediaries is illusory, and we, in our present-day society, must integrate this knowledge into our lives and attitudes. From our lowly perspective, we imagine that it is the agent, the doctor, who holds the key to health, not the True Healer.

It is incumbent upon us to trace everything back to the One Source, discerning the Sender of the messenger, He Who is behind the agent. Although the presence of an agent may be necessary, the true Source of all blessing, of health, livelihood, and salvation, should never be obscured. May we merit to always behold the salvation of the Almighty, in its sparkling, gleaming clarity.

שנה בחוקיך אשיחה

ד קאָרן

ואי בהארזי"ל שחטא מי מריבה הוא
* בחי חטא אדה"ר, שההכאה בסלע
היתה בחי' של 'אכלה פגה' קודם זמנה -
(והיתה תקוה שיהיה נפעל בזה תיקון חטא
עץ הדעת, וכבר יהיה עץ החיים, ד'סלע')
גימ' 'עץ'. וע"כ ביקש השי"ת שיהיו
ישראל נאספין אל מול פני הסלע, בחי
* יחוד פנים אל פנים, ותהיה כאן עבודת
דיבור ועיניים. "ודברתם וכו' לעיניהם".

ברם הענין שהשי"ת אומר, שאמנם
מדובר על התעסקות בגשמי, אבל
אין להתעסק בדרך של גשמי בגשמי, אלא
להיות בגשמי ומשם להעלות אל הרוחני.
(כימות החול ושבת, שאע"פ שנתאה וכו' וימות החול
היו יותר דירה בחתוננים, מ"מ החכלית היא להעלות
מימות החול לשבת). וחפץ השי"ת שאע"פ
שאכן מדובר על גוף הצמא למים, והוצאה
מן הסלע, שהכל בחי' גשמי - אך מתוך
הגשמי יש להעלות אל רוחני, ע"י הדיבור.

ובדיבור של חיבור חפץ השי"ת, לא דיבור אל הסלע בעלמא, אלא דיבור של תפילה נוכח פני הסלע, כמ"ש (איכה ב) "שפכי כמים לבך נכח פני הוי"ו", דיבור של יחוד, ושיהא יחוד בחי' "לעיניהם", שהעינים הם סוד היחוד בבחי' (ישעיה נב) "כי עין בעין יראו בשוב הוי" ציון" - והעינים הכת הרוחני הדק ביותר, בחי' י' שבשם הוי"ו, בחי' אצילות (כדהארנו במק"א שהעינים הם הגשמי הכי מופשט והרוחני הכי מוחשי, ועי' אשיהא פי' שלח שיחה ג).

ההכאה והדיבור

ההכאה היא השתדלות, פעולה שיש בה יותר 'כוחי ועוצם ידי' (ולולא הטא אדה"ר היחה פגם, אלא נענש 'בעת אפיך תאכל לחם'). אך דיבור הוא כח רוחני שהאדם ניצב ומבקש מהשי"ת שיעזרהו. והשי"ת רצה שיהיו ישראל נכנסין בעבודה של דיבור עם בואם להיכנס אל ארץ ישראל. ומתחילה היו דור המדבר צריכין לצאת ממצרים - גלות הדעת והדיבור - ולבוא תיכף אל ארץ ישראל, אלא שאירע מה שאירע ונתעכבו במדבר ארבעים שנה. אבל עתה, כאשר הגיעה העת לבוא אל ארץ זבת חלב ודבש, כח היחוד והאמונה, העת לדיבור דייקא (דבש גימ' אשה, בחי' קרקע עולם, ארץ ישראל. ותפלה ודיבור מכונה בתיקוני זוה"ק 'מלכות פה קרינן ליה, בסוד ברתא, אבא בחי' עינים וחכמה' יסד 'ברתא' ואכמ"ל).

ואמנם גם מצד הכאה הוי נס, אבל הוי בחינה של "והייתם כאלקים יודעי טוב ודע", היינו שיש בזה עירוב טוב ודע - כי יחד עם האמונה בהשי"ת עלול יהודי לטעות שגם הוא עשה דבר מה

20 **ברכת** חוקת חסד (ס) **מרדכי** **רנג**

נשאלה שאלה: מה לי נפקא מינה בין דיבור אל הסלע לבין הכאתו, האם על ידי ההכאה יקטן הפלא, יתמעט כוחו של מקום או של משה? הרבה תירוצים נאמרו על שאלה זאת, אך בעומק הענין נראה, שאף זה שאין נפקא מינה בין דיבור להכאה, אף זה "חשבון" הוא, ואין חשבונות מול צוואתו של בורא עולם. כשניתנת הפקודה, אין מקום, לא לחישובים ולא לחשבונות. הכל מפנה את מקומו לביצוע המושלם, כפי שהפקד וכפי שנאמר. כך בדיוק, ללא היסוס, ללא מחשבה. אף ההחלטה כי אין נפקא מינה בין דיבור להכאה, אין לה לא זמן ולא מקום. ואם בכל זאת חשבו או החליטין, משמע חסר באמונה.

"עין לא האמתם ביי" - ודו"ק, והדברים מבהילים.

כך כלפי ציווי של מקום, וכך בכל מקרה שנצטוונו לשמוע בקול מי שהוא. משום שעלינו לשמוע ולקיים, לא מפני שאנו מבינים זאת, לא מפני שאנו חושבים את המצוה לצודק, אלא מפני שעלינו "לשמוע". כך כפשוטו, ללא שום אסמכתא נוספת. אם הנך שומע משום ש"לדעתך" צודק הוא, הרי הנך שומע בקול עצמך, והמטרה היא לשמוע בקולו של מקום, או בקול מי שנצטוונו לשמוע בקולו.

ואם תימצא לומר, הנקודה המרכזית בלאו של "לא תסור" (דברים יז, יא), שדרשו חז"ל (ספרי שופטים קנד): "אפילו על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין", והנקודה המרכזית במצוות עשה של "ככל אשר יורוך" (דברים

בכח פעולתו והשתדלותו. וזו עירוב רע וטוב, בחי' עין הדעת. אך עין החיים היא האמונה הנקיה, שאין לי מאומה זולת מה שאני מדבר להשי"ת.

התפילה סוד ענינה של ארץ ישראל
הבאר היה אחד מג' מתנות טובות שנתן השי"ת - מן, ענני כבוד, ומי באר בזכותה של מרים. הבאר היה קשור בענין ארץ ישראל, הן משום שהיה בזכות מרים, בחי' המלכות, והן משום היותו ע"י סלע שהוא התנוצצות מקרקע ארץ ישראל בסוד 'אבן שתיה'. וכל ענין מי מריבה בא אחר הסתלקות מרים, ותמו דור המדבר - וכדאי' (ע"ח שער לב) שבוה עברו ישראל מבחי' 'לאה' לבחי' 'רחל', ובאה העת להיכנס לארץ ישראל.

וזו היתה טענת השי"ת, שאמנם אתה משה אינך מכניס את ישראל לארץ ישראל, אבל שם הרי הולכים להתעסקות בגשמי - שכבר לא יהיו ענני כבוד ומן - וכיון שמקום המלכות היא, התעסקות בקרקע, נצרך עבודה של מלכות-פה. דיבור ואמונה. כדרשו חז"ל (שבת לא.) עה"פ "והיה אמונת עתיך" - אמונה זה סדר זרעים, ובתוס' הביא מירושלמי "שמאמין בחי העולמים וזורע". וזה עיקר * כחה של א"י, אמונה ותפילה.

שם, הכל מכוון אל עבר השמיעה. כי עליון לשמוע מפני שהנך מצווה, ולא רק מפני שהנך מבין. אין המשמיע זקוק להסכמתך, וגם אם נכון הדבר, בלי שום ספק, כי צוואתו נכונה היא מצד עצמה, וכי גם אתה מבין זאת וכי לטובתך הדבר, אבל סוף כל סוף ולאחר ככלות כל טעמך, סברותיך, הבנותיך והסכמותיך, לאחר ככלות הכל, קיים ובצע משום שצויות ותו לא מידי.

זוהי אמונת חכמים, וכך צריכה להיראות האמונה בבורא עולם, ללא משוברים וללא חשבונות. דע לך כי גם חשבון של אמת - חשבון הוא, ואין לו מקום בביצוע, ודו"ק.

הנה, הלומד חומש עם פירש"י, נוכח, כי רש"י תירץ את עצם השאלה עפ"י חז"ל, משום שהאמת הצרופה היא, כי יש נפקא מינה בין דיבור להכאה. וכך לימדנו רש"י (ד"ה להקדישנו), כי אילו דיברו אל הסלע, היה מקום לקל וחומר ללמוד מן הסלע: "מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו צריך לפרנסה, מקיים דיבורו של מקום, קל וחומר אנו". הרי לך כי ישנה נפקא מינה עצומה בין מעשה הגורם קידוש שם שמים זה, לבין מעשה שנעדר ממנו קידוש שם שמים זה.

אך מה ענין זה ל"אמונה"?

על כרחך צריך לומר, שהכוונה כך היא: אתם, משה ואהרן, לא האמתם בי, שכן אילו הייתם מאמינים, הייתם גם מקדשים שם שמים ברבים על ידי מעשה זה, ורק משום שנעדרה האמונה המבוקשת מעמכם, נגרם גם הפסד עצום זה של העדר קידוש השם.

ושתי הדגשות בצד הדברים: כלום את עצם הדבר שיש לשמוע בקול ה', יש ללמוד מן הסלע הזה? האם זקוקים לפלא מיוחד כדי ללמדנו דבר אלמנטרי מובן מאליו זה?

כנראה, שכל תוספת הכרה או הבנה בחובת זכות זאת - לשמוע בקול ה', בכלל קידוש השם היא. אמנם נכון כי דבר זה מובן מאליו, וכי ישנן גם אלפי ילפותות אחרות לדבר, ובכל זאת, אם על ידי פלא זה יתווסף משהו ממשוהו, אף זה כדאי, ולכשיעדר ח"ו, הרי זהו בכלל חילול ה', הרי זה מונע קידוש שם שמים מרחילו.

בארץ ישראל הוא מקום קוה"ק, מקום היחוד השלם הבא מכח הבחירה דוד המלך (ע"י אשיהא בחוקין' שלה תשע"ב שיחה ב) - והוא מקום התפילה, "כי ביתך בית תפילה". וכבר יש לבוא בהכנה לקראת חיי אמונה ותפילה. ע"כ רצה השי"ת שיהיה "לעיניהם", לעיני ישראל, כעבודת העיניים שהיא ענין רוחני ללא השתדלות, מה שיהודי נושא עיניו להשי"ת, בבחי' (תהילים צא) "רק בעיניך תביט וגו' כי אתה הוי' מחסי".

דור המדבר יכול היה לחיות בעבודות והשגות כ"כ גבוהות, כאלה השגות ומקיפין, לאכול לחם מן השמים ולשתות מי באר שהם השגות של סודות התורה (כדהארין רביה"ק - ליקו"מ קמא כ - שבארה של מרים היו סודות התורה). אבל כל זה בחי' דוד לאה, קומת מחשבה והתבוננות. אך

בהיכנסם לארץ ישראל נעשה דור רחל' שיש לירד לקומת המעשה, עבודת קרקע בעשר אצבעות - (וימובא שזו העבודה באהיות הלחם בעשר האצבעות בשעת הברכה הנרמזת ב"י תיבות ברכת 'המוציא', ו"י ברכות שב"יתן לך") - ובמצב כזה של "שכן ארץ" העבודה היא "ורעה אמונה", לפתוח פה ולדבר לה'. וזה פנימיות כל סודות התורה שהשיגו במדבר, שיהיו מצויים בארץ ישראל ומדברים ומתפללים.

It emerges that according to *Rashi*, the preference of speaking to the rock as opposed to hitting it lies not in the fact that it is a higher miracle per se, but in that it would have yielded an accompanying message that would inspire the people to enhance their mitzvah observance. However, this only deepens the question, for now we ask: Why would Moshe deviate from Hashem's instruction to speak to the rock, thereby forgoing the opportunity to impart a lesson to the Jewish People regarding the observance of mitzvos?

MOSHE'S DECISION TO STRIKE THE ROCK

The commentators explain that the question of whether Moshe speaking to the rock would generate a positive outcome was dependent on the spiritual level of the Jewish People on that occasion. This is for two reasons:

- It is possible that the higher level of miracle, whereby water would come out based on speech alone, was contingent on the people being on a level which would allow for such a miracle to take place.⁴
- Only if the people were on a high level would they be mindful to draw the moral lesson represented by the rock responding to Hashem's word; if not, then that lesson would go unnoticed.⁵

In other words, depending on the level of the people, speaking to the rock could either bring about a positive result or a negative—even disastrous—one! If their level is deficient, such that speaking to the rock does not produce water, then that would lead to a *profanation* of Hashem's name. Similarly, if their level is such that they do not learn the relevant lesson from the rock heeding Hashem's word, this would actually lead to an *indictment* of them for failing to heed that message.

What this means is that, as the events unfold, it may be advisable to forego engaging in the higher form of miracle and simply extract water from the rock through hitting it. Indeed, many commentators point out that it is specifically for this reason Moshe was told to take the staff with him—to be prepared for just such a contingency.⁶

25 Ultimately, then, the situation boils down to Moshe's assessment of the people as he was about to bring forth water. This is the meaning of his addressing them as "*morim*—rebels," prior to hitting the rock. In other words, Moshe felt that they were in a rebellious state, such as would not allow for the water to come forth through speech alone. Additionally, the simple meaning of the word "*morim*" is teachers, not in itself a particularly negative thing, unless those in question should at that time be students, in which case they will miss out on lessons that they should be learning. In light of this assessment, Moshe judged that

it was better to shift toward the lower and "safer" level of miracle and hit the rock. In other words, Moshe's decision was ultimately motivated by a desire to protect Hashem's name from potential degradation and the Jewish People from potential indictment.

28

אמנם הקב"ה ציוה למשה לדבר אל הסלע משום שבדרגה של משה רבינו מספיק דיבור ולא צריך אפילו את מעט השתדלות של ההקאה, אבל משה רבינו, הבין שהכלל ישראל אינם אווזים בדרגה זו ולכן ביקש להראות להם שצריך מעט השתדלות.

אך יותר נראה, כי יש ללמוד מן הסלע, לא רק שיש לשמוע, אלא כיצד לשמוע. הסלע שומע ללא חישובים וללא חשבונות. כשהסלע שומע, אין זאת בעקבות הסכמתו לענין. אין לסלע לא הבנה ולא הסכמה, אך יש לו שמיעה וציות. ועליך לשמוע בקול מי שצוית לשמוע בקולו, קל וחומר בקול הבורא יתברך. כפי ששומע הסלע, כך צריך לשמוע. והם הם הדברים.

ועוד יותר נראה: לסלע אין ברירה שלא לשמוע. אין לו כח התנגדות. עצם מציאותו, צייתנית היא. כך היא עיקר הווייתו, וקיומו מצביע על כך יום ליום שעה שעה. אף כשהוא מצווה לשנות ממהלכו הרגיל, כך בדיוק היא צייתניתו, שעצם מציאותו צייתנית היא.

זוהו גם אופן, דרך וצורת צייתנותך. מששמעת את רצון בוראך, עליך להכנס מיד למהלך של אין ברירה, ללא מחשבה מיותרת, חישובים או חשבונות.

ואם תאמר, מהי בכל זאת נפקא מינה בין הכאה לדיבור, מדוע יש בהכאה פחות צייתנות ופחות קל וחומר מאשר בדיבור.

הדבר מבואר מאד, כי אמנם יש הבדל בין אמירה להכאה, שכן על ידי האמירה, הסלע מציית ועושה מצד עצמו את מה שצווה לעשות. לא כן בהכאה, לא הסלע מציית ומוציא מים. משה הוא שהוציא מים מן הסלע,

3' n e l c 26

וגם יגזור אומר ויקם לו לפעול ענינים וניסים נפלאים היפוך סדור כוחות הטבעים, כיון שמשעבד ומדבק טוהר אמונת לבבו באמת בל תימוט רק לו יתברך לבד, ואצלו יתברך הכל שוה, כל רגע, לפעול בסדור הטבע שקבע או היפוך סדור הטבע. כמו שמצינו רבי חנינא בן דוסא שהיה גוזר אומר ופועל כפי רצונו כל העת היפוך סדר הטבע כאמרו (תענית כה ע"א) "מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק", ורצה לומר הלא אצלו יתברך שוה זה כמו זה."

מבואר שהכל תלוי בדרגת האמונה והביטחון של האדם, ובדרגה הגבוהה ביותר לא צריך שום השתדלות כי הנס והטבע שוה זה כמו זה אצלו יתברך.

כמו כן מצינו אצל יעקב אבינו בשעה שאמר לבניו לרדת מצרימה אל האיש אדוני הארץ, אמר להם: (בראשית מג, יא) "אס־כן אפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכלים והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולוט בטנים ושקדים". יעקב ביקש מהם שיעשו קצת השתדלות, יעקב אבינו בעצמו, אין ספק כי בודאי היה בדרגה הגבוהה ביותר, אבל רצה לחנך אותם לדורות כי אי אפשר לסמוך על זה תמיד מאחר ותלוי באיזו דרגה של אמונה הם נמצאים ולכן צריכים על כל פנים לעשות מעט השתדלות.

27

מעתה יש להתחיל ליישב את כל הקושיות, בני ישראל אחר שיצאו ממצרים עברו ניסים גדולים והגיעו למדרגות גבוהות וכמו שכתוב בחז"ל, "ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים", וכשרואים את הקב"ה בחוש, אין לך מדרגת אמונה גבוהה מזו.

ובכל אופן אחר כל זאת אמר הקב"ה למשה בפעם הראשונה להכות על הסלע, הכאה על הסלע הוא ענין של השתדלות, כי הקב"ה יכול להוציא מים מן הסלע אף בלא הכאה, ואם נצטוו משה רבינו להכות בהכרח שיש ענין לעשות מעשה קטן של השתדלות, וישראל לא נמצאים בדרגה הכי גבוהה,

ואם כן, דן משה רבינו קל וחומר בעצמו, אם אז כאשר היו בדרגה גבוהה יותר, בכל אופן היה צורך בהשתדלות מועטת, כל שכן עתה אחר שירדו מדרגתם שצריך לעשות השתדלות, וההבדל בין דיבור להכאה שדיבור אינו נחשב השתדלות, דיבור זה אמונה, אבל הכאה הוא מעשה של השתדלות, לכן חשב משה רבינו שדיבור בלבד לא יעזור אלא צריך גם כן מעט השתדלות.

A MATTER OF TRUST

Having attained some understanding of what prompted Moshe's decision to hit the rock, we return to the fact that all of this notwithstanding, it was considered to be a mistake. Now we can understand why Hashem's censure of Moshe began with the words, "Since you did not believe in Me." How was Moshe hitting the rock an expression of lack of faith in Hashem? We can now see how Moshe's decision represented a lack of faith regarding what Hashem was telling him about the Jewish People. Although Moshe was told to take the staff to be used if necessary, nevertheless, Hashem's instruction to him as things stood was to speak to the rock. In other words, Hashem was assuring Moshe that in spite of how rebellious and unruly the people appeared, they were nonetheless on a level which would allow for a positive outcome to occur from him speaking to the rock. As it turned out, the persistent contentiousness on the part of the people as the time for the miracle approached caused Moshe to waver on this point and to conclude that hitting the rock was the necessary path.

Actually, there is a further element here. In seeking to determine the level of the people at that time, so as to know which form of miracle was appropriate for them, something that would shed much light on the situation would be their response to an event which had occurred earlier on that very day—the passing of Miriam.

31 MOURNING VS. COMPLAINING

As we mentioned in the beginning of this discussion, from the juxtaposition of Miriam's death with the *parah adumah*, we learn that the passing of a righteous person brings about atonement. If the lesson of this avenue of atonement is taught through the death of Miriam, we must assume that it was effective at that time. Yet, as we also discussed, the atonement that comes with the passing of a righteous person is

contingent on those who remain mourning their loss, as this serves to define where they stand in terms of the departed person's values. If so, then we have to assume that the nation's reaction to Miriam's death was one of mourning. The problem is that a look at the ensuing verses doesn't seem to give that impression at all. There are no words at all of any grief or mourning expressed. Rather, the people come straight to Moshe and basically say, "Now what are we meant to drink? Did you take us out so that we should just die in the desert?" As eulogies go, that leaves a good deal to be desired!

The people's appalling reaction to Miriam's death was, thus, a clear reflection of their own deficient spiritual standing. The total lack of any words of appreciation or condolences regarding Miriam convinced Moshe that they were not on a level for the higher miracle to be advisable—or even possible, therefore, he hit the rock.

Wherein, then, lay Moshe's mistake, to the extent that we can understand it? Apparently, by telling Moshe to speak to the rock as the desired option, Hashem was telling him that in spite of the fact that all he was hearing from the people was words of complaint, nonetheless, deep down they were mourning the loss of Miriam. Perhaps, their sense of loss was repressed due to the urgent need for water; indeed, perhaps it was expressed in the acrimonious words of complaint themselves. Either way, this is why the mistake of hitting the rock is expressed as a matter of a lack of faith. Ultimately, what was demanded of Moshe was to approach a people who were doing nothing more than provoking and complaining and believe that they were in fact grieving.

32a WHY WAS AHARON ALSO PUNISHED?

Moreover, this will also explain a most puzzling element within this whole episode: not only Moshe was punished for hitting the rock, but Aharon, too, was not allowed to enter the land. Why should Aharon be held accountable for Moshe's action?

בזה יש ליישב מה השייכות בין החטא לעונש, ומדוע מפני חטא זה נגזר על משה ואהרן "לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם", ובהקדם דברי הזוהר הקדוש (חלק ג' פרשת בהר דף קי"ב) על הפסוק: (ההלים לז, ג) "בטח בד' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה", שארץ ישראל אינה נקנית אלא באמונה, ואין צריכים לעשות שום השתדלות. בשביל לזכות בה אלא רק על ידי אמונה ובטחון בלבד.

על פי זה יש לומר, כי מאחר ומשה רבינו היה סבור שאין לעם ישראל את דרגת הביטחון הגבוהה ביותר, אלא לפי דרגתם זקוקים הם למעט השתדלות, אם כן על פי מחשבה זו אינו יכול להכניסם לארץ ישראל כי כדי לזכות בארץ ישראל צריך דרגת ביטחון מקסימלית אשר אינה נזקקת אפילו למעט השתדלות וכמו שכתוב בזוהר הקדוש, לכן קיבל דוקא עונש זה כי לפי דעתו שהם צריכים השתדלות אם כן אינם ראויים להכנס לארץ.

כמו כן מבואר מדוע היכה משה רבינו על הסלע פעמיים ולמה לא היה די בהכאה אחת, אלא שלפי מחשבתו של משה רבינו היו כלל ישראל בדרגה פחותה שהיו צריכים מעשה השתדלות של ב' הכאות,

וכל הענין סובב סביב שאלה זו כמה השתדלות מחויבים לעשות, והתשובה לזה היא שתלוי ברמת הביטחון של האדם ומשה אמד את דרגת האמונה שלהם שזקוקים הם לב' הכאות.

עוד מיושב לפי זה מדוע הקב"ה הסכים על ידו והלא ציווה בפירוש לדבר ולא להכות אם כן כיצד הוציא הסלע את מימיו על ידי הכאה, אלא הביאור שכל הנדון היה כמה השתדלות צריך לעשות. הקב"ה ציווה להסתפק בדיבור מחמת כח התורה שיש להם שמועיל אף לשנות את הטבע, אבל משה רבינו אחז שהם ירדו בדרגה והם צריכים השתדלות נוספת ולכך הכה על הסלע.

32-6-

* Apparently, Aharon should have objected to Moshe's decision to hit the rock and somehow prevented him from doing so. In terms of our discussion, we can understand that this means that Aharon should have discerned that the people's abrasive manner did not reflect their true

standing or level. In this regard, Aharon specifically was expected to have noticed this, as his particular specialty, mentioned in *Pirkei Avos*, was that of "loving all creatures and bringing them close to Torah." The basis of bringing people close to Torah is the notion that their external actions do not always reflect their inner essence. In this regard, Aharon, too, was found wanting.

33 Feasts of Faith - R. Wolfson (JAF)

Moshe: יען לא האמנתם בי — "Because you didn't believe in Me." What kind of lack of belief in Hashem was inherent in hitting the rock?

* There are two kinds of leadership. The typical leader derives his power from *Gevurah*, strength. Either psychologically or physically, the one in charge has the ability to enforce his authority. This kind of leadership is found both in *kedushah* as well as in *tumah*.

* A much nobler kind of leadership, found only in *kedushah*, is that of *Malchus*, royalty. A *Malchus* leader doesn't enforce his authority, but the people listen anyway because they sense that a spiritual vitality flows to them through him. By fulfilling his will, they feel connected to their source of life.¹⁵

True Malchus leadership is a gift Hashem gives tzaddikim. Their talmidim want to obey their every directive, even if only hinted at, not because they are scared that the tzaddik will harm them if they do not listen; they know that tzaddikim love every Jew dearly and would never harm anybody. But they want to be connected to him so they listen to everything he says.

I'M A STICK

An integral part of all the miracles performed by Moshe Rabbeinu was his mateh, his stick. He first demonstrated his authority to Pharaoh by having the staff swallow Pharaoh's magician's; the makkah of blood, frogs, lice, hailstones, and grasshoppers came about through stretching the staff over the water, land, and towards heaven. He also split the sea with it.

Moshe using his staff represented his philosophy, "I am but a stick in the hands of Hashem." I have none of the dignity and royalty of Malchus. I'm not a tzaddik who leads with the authority of his mouth; I am a scepter in the hand of the King. I have the authority only because the King backs me.

When Hashem told Moshe Rabbeinu to go be the leader, Moshe Rabbeinu didn't want to go. Finally, Hashem gave him no alternative. However, as Hashem allows people to go in the path they choose, Hashem

allowed Moshe Rabbeinu to see himself as a mere stick, if he so insisted. וְאֵת הַמַּטֵּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוֹ אֵת הָאֵתוֹת — "Take this stick in your hand, with which to do the miracles."¹⁶

So, in the beginning of their sojourn through the desert when the people needed water, and Hashem provided it in the merit of Miriam. Hashem told Moshe that, as usual, he should hit the stone.

But now, thirty-nine years later, after Miriam had passed away, the water would no longer be given in her zechus, but in the zechus of Moshe. Now, he was to communicate through his mouth, through the channels of Malchus: בְּאִשֶׁר דְּבַר מֶלֶךְ שֶׁלֹּטוֹן — "The king rules with the word;"¹⁷ he doesn't rule through force. Moshe needed to acknowledge that he was a Melech, a tzaddik whose will is fulfilled by his mere expression of it.

We understand the difficulty of Yosef HaTzaddik's nisayon with the wife of Potifar — we also grapple with temptation. We appreciate the difficulty of Daniel allowing himself to be thrown into the lion's den — we also don't want to be eaten by hungry animals.

But Moshe Rabbeinu's nisayon is incomprehensible to use. We cannot understand how impossibly difficult it was for Moshe Rabbeinu to overcome a lifetime of humility and accept that he was a great man, vested with his own authority, because we haven't ever experienced humility to the degree that he did.

R' Moshe of Kobrin asked, "What is the difference between my father-in-law R' Mordechai of Lechovitch and other tzaddikim? If you will ask other tzaddikim, 'Are you a tzaddik?' they will say 'No.' But if you ask them to swear that they are not a tzaddik, they will not be able to do so. My father-in-law, however, can swear that he is not a tzaddik..."

Moshe Rabbeinu certainly could have sworn that he was not a tzaddik; anything else would be incomprehensible to him. And therefore, the nisayon of talking to the stone was simply too difficult for him. Moshe Rabbeinu, our loyal, holy shepherd, was constantly moser nefesh for our wellbeing. Certainly, if he would have been able to talk to the stone, as

Hashem told him to, he would have done so. But he couldn't. He couldn't bring himself to believe in his own greatness.

This was held against Moshe because there are three kinds of emunah. We need to have emunah in Hashem, emunah in tzaddikim, and emunah in ourselves. We have to believe that Hashem invested us with importance. We carry a spark of Hashem Himself inside of us.

In Parashas Shelach, Jews faltered in their emunah in Hashem. They expressed doubt in His ability to bring them to Eretz Yisrael. In Parashas Korach, the failing was emunah in tzaddikim. In Chukas, it was in emunah in oneself.

37 סיפור תפלה - סיפורים

אלא שאם כך - חושב אדם לעצמו - מה יהיה מחר? היום הקב"ה ירחם עלי, אבל מה יהיה מחר? הרי כפי מה שאני מכיר את עצמי, את זכויותי וחובותי, לא מגיע לי מאומה חיים, ואף אם ניתנה לי מתנת חיים - אין זה אלא ליום אחד, ובליילה הבא ידונו אותי שוב ואזדקק לנס מיוחד נוסף!...

אבל: "רבה אמונתך" - יש על מי לסמוך! אם קמתי היום, ודאי אקום גם מחר! אני נותן בך - הקב"ה - אימון רב!

מ | לבקר רנה ר קנטון

הביטוי הראשון של - "המנהג עולמו בחסד", זהו היותו - "המעורר ישינים והמקיץ נרדמים".

ומי שמאמין בחסד ה' עימו, יכול לזכות להנהגת החסד תמיד.

כמו שבאר הגר"א (משלי כה טו), מה שאומרים אנו בהודיית 'נשמת':

"עד הנה עזרונו רחמין ולא עזבונו חסדיך, ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח", כלומר מה שעד הנה עזרונו הוא רחמין ולא למענינו, ומה שלא עזבונו הוא חסדיך, ולכן אנו בטוחים שאל תטשינו ה' אלקינו לנצח, כי אם היה בשבילנו היינו מתייראים שמה יגרום החטא, אבל כאשר הוא למען חסדיך אין אנו מתייראין כלל, כי חסדיך המה קיימים תמיד.

כך צריך כל אחד להרגיש מיד בקומו, כי השי"ת בחסדו רוצה בו, שהרי החזיר לו נשמתו, וכיון שרוצה ה' בו, בודאי לא יעזבונו, כי חסד ה' אינו פוסק, כי לא כלו רחמיו.

IT HAD TO BE

As explained above, there are a proliferation of reasons offered for the nature of Moshe Rabbeinu's sin.

A child arrives late to school. The principal asks, "Why were you late?"

He answers, "Well, the elevator took too long today. And also, an old lady asked me to cross her. And also, I tripped and needed to get a Band-Aid..."

With each additional excuse the boy offers, it becomes clearer that the real reason the boy is late is, simply, because he is late.

For all the reasons given to explain Moshe Rabbeinu's failing by Mei Merivah, it becomes clear that Moshe Rabbeinu's sin was meant to be, and it was for our sake.

The people Moshe Rabbeinu had so loyally taken out of Egypt and led through the wilderness died in the Midbar because of chet hameraglim. Buried in the desert, who will ensure that they will come to life at techiyas hameisim and enter Eretz Yisrael?

Hashem orchestrated it so that Moshe would remain with the people he gave his life to lead; that he would be buried in the desert with them. Eventually, when Mashiach comes and the dead come to life, he will lead his generation into Eretz Yisrael.